

Rzeszów, 15 luty 2019 r.

dr hab. Sabina Grabowska prof. UR
Uniwersytet Rzeszowski

Recenzja
rozprawy doktorskiej Pani mgr Doroty Cisak
„Konstytucyjne aspekty stosunków między Polską a Unią
Europejską” Lublin 2018, ss. 271
przygotowanej pod kierunkiem promotora
dr hab. Wojciech Orłowski prof. UMCS
na Wydziale Prawa i Administracji
Uniwersytetu Marii Curie – Skłodowskiej w Lublinie

Problematyka związana ewolucją stosunków wzajemnych pomiędzy Polską a Unią Europejską jest przedmiotem wielu publikacji. Jednakże do tej pory jej kompleksowego opracowania nie podjął się żaden naukowiec. Dlatego też z uznaniem należy się odnieść do wyboru tematu rozprawy doktorskiej. Tym bardziej, że osoba promotora, prof. Wojciecha Orłowskiego gwarantuje, że merytoryczna weryfikacja recenzowanej rozprawy była przeprowadzona przez eksperta w tej tematyce, zanim jeszcze praca trafiła do recenzji.

Dlatego uważam, że tematyka przedstawionej mi do recenzji rozprawy doktorskiej została dobrana właściwie, a poruszane zagadnienia w pełni odpowiadają jej tytułowi.

Pani mgr Dorota Cisak przygotowując rozprawę doktorską wykorzystwała kilka metod badawczych, aby kompleksowo przedstawić zagadnienia związane z wieloaspektowością stosunków po między Polską a Unią Europejską oraz sprecyzować wnioski *de lege ferenda*. Doktorantka posłużyła się metodami:

- prawnodogmatyczną, aby poddać analizie akty prawne oraz orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego, jak również literaturę przedmiotu,

- analizy systemowej, w celu zaprezentowania ewolucji Unii Europejskiej jako instytucji oraz przepisów regulujących jej funkcjonowanie,
- historyczno-opisową, aby przedstawić aspekt historyczny, czyli genezę wzajemnych stosunków Polski i Unii Europejskiej,
- prawnopównawczą, która pozwoliła omówić problem dotyczący istoty i miejsca ustaw zasadniczych w systemach prawa państw członkowskich,
- teoretyczno-prawną, aby przedstawić analizę poszczególnych pojęć i definicji.

Jak zaznaczyła Doktorantka, podstawową metodą badawczą była metoda dogmatyczno-prawna, która posłużyła analizie materiału merytorycznego, a także poglądów doktryny w zakresie przedmiotowego zagadnienia oraz interpretacji konkretnych przepisów prawnych. W recenzowanej pracy jest również często stosowana, co charakterystyczne dla młodych naukowców, typowa metoda opisowa.

Należy zwrócić uwagę, iż baza bibliograficzna przywołana w rozprawie jest dość obszerna. Składa się na nią, między innymi: ponad 300 publikacji naukowych, 9 opinii Komisji Europejskiej, ponad 20 rozporządzeń Rady, dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady, rezolucje Parlamentu Europejskiego, decyzje Parlamentu Europejskiego i Rady, 20 wyroków i orzeczeń Trybunału Sprawiedliwości, ponad 50 wyroków, postanowień i decyzji sądów konstytucyjnych państw członkowskich, w tym 18 Trybunału Konstytucyjnego RP oraz około 60 aktów normatywnych. Pewne zastrzeżenia może budzić wykaz stron internetowych. Moim zdaniem zasadne byłoby przed adresem internetowym podać nazwę organizacji czy też instytucji do której należy dana strona internetowa.

Konstrukcja rozprawy odpowiada jej tytułowi. Recenzowana praca liczy 271 stron. Składa się ze Wstępu, pięciu rozdziałów, Zakończenia oraz Spisu treści, Wykazu skrótów i Bibliografii na którą składają się wykazy: aktów normatywnych, dokumentów i literatury naukowej, orzeczeń oraz źródeł stron internetowych.

We wstępie Autorka przedstawia przyczyny wyboru problematyki związanej z wpływem regulacji konstytucyjnej na stosunki między Rzeczpospolitą Polską a Unią Europejską, a także formułuje cele badawcze, które starała się osiągnąć, analizując akty prawne, orzecznictwo i literaturę przedmiotu. Jak stwierdziła „Najważniejszym problemem prawnym rozważanym w pracy jest kwestia dotycząca miejsca ustawy zasadniczej w systemie prawnym Polski. W szczególności, czy proces integracji europejskiej odpowiada zasadzie nadrzędności określonej w art. 8 Konstytucji RP z 1997 r. Czy regulacje polskiej ustawy zasadniczej stanowią adekwatne „ramy” czy też określają one „granice” dla przyszłej integracji europejskiej. Kluczowym problemem, który został podjęty w rozprawie jest miejsce prawa europejskiego w polskim systemie prawnym.” (str. 8). Dodaje ponadto, iż „Przedmiotem badań podjętych w rozprawie jest analiza polskich rozwiązań prawnych. W ograniczonym zakresie są analizowane także rozwiązania prawne dotyczące innych państw będących członkami Unii Europejskiej” (str. 8).

Pani mgr Dorota Cisak podaje następnie jeszcze kolejne problemy badawcze, takie jak: 1) analiza czasu dokonywania zmian w regulacjach konstytucyjnych; 2) czy praktyka dokonywania zmian po przystąpieniu do UE jest zgodna z istotą ustawy zasadniczej, w szczególności, czy jest ona wyrazem zasady suwerenności państwa; 3) rozumienie pojęcia tożsamości narodowej, jako obowiązku respektowania przez Unię Europejską ciągłości egzystencji państw członkowskich jako suwerennych podmiotów.

W tej części rozprawy Autorka wymienia także metody badawcze, które zastosowała podczas pracy nad dysertacją oraz przedstawia strukturę rozprawy.

W rozdziale pierwszym „Charakter prawny Unii Europejskiej” Autorka omawia charakter prawny Unii Europejskiej. Jak sama zauważa, jest to rozdział wprowadzający w tematykę rozprawy. Doktorantka przybliży genezę i ewolucję Unii Europejskiej. Stwierdza, że aktualnie UE może określić jako szczególną, złożoną organizację międzynarodową, a podstawy jej funkcjonowania regulowane są przez dwa traktaty (TUE i TWE). Ponadto

w rozdziale scharakteryzowano zmiany wynikające z charakteru Unii Europejskiej jako organizacji ponadnarodowej, wynikające z zasad działania Unii Europejskiej. Prace i dyskusja nad traktatem z Lizbony, a następnie jego ratyfikacja przez państwa członkowskie doprowadziły do ożywionej debaty nad suwerennością państw wchodzących w skład UE. Mgr Dorota Cisak wykazała się dobrą znajomością tematyki omawiając również problem tzw. deficytu demokracji w UE.

Rozdział drugi „Konstytucyjne podstawy integracji europejskiej” stanowi rzetelne omówienie istoty i miejsca ustaw zasadniczych w systemach prawa państw członkowskich. Jak zauważa Doktorantka: „Powszechnie znany jest w literaturze proces kształtowania zasady pierwszeństwa prawa UE nad prawem krajowym państw członkowskich. Jednym z aspektów związanych z tą zasadą pozostaje jej relacja z zasadą nadrzędności przepisów konstytucji w systemie prawa krajowego”. (str. 10) Analiza tego zagadnienia została przeprowadzona z perspektywy prawa konstytucyjnego państw członkowskich oraz orzecznictwa sądów konstytucyjnych, a także traktatów europejskich i orzecznictwa Trybunał Sprawiedliwości.

Następny trzeci rozdział pracy „Konstytucyjne aspekty procesu przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej” został poświęcony analizie zagadnień konstytucyjnych aspektów procesu przystąpienia Rzeczypospolitej Polskiej do Unii Europejskiej. Doktorantka w sposób zasługujący na aprobatę scharakteryzowała konstytucyjne aspekty negocjacji i ratyfikacji Układu Europejskiego ustanawiającego stowarzyszenie między Rzeczypospolitą Polską a Wspólnotami Europejskimi i ich państwami członkowskimi. Następnie poddała analizie zmiany prawne związane z procesem negocjacji Traktatu Akcesyjnego Ateńskiego pomiędzy Państwami Członkowskimi a Rzeczypospolitą Polską w celu ustalenia, dlaczego procesom negocjacji członkostwa Polski w UE nie towarzyszyły zmiany natury konstytucyjnej, zwłaszcza w zakresie kompetencji Rady Ministrów w sprawach polityki zagranicznej, a także funkcji kontrolnej Sejmu.

Tematyka czwartego rozdziału pracy „Konstytucyjne podstawy członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej” skupia się

przede wszystkim na charakterystyce konstytucyjnych podstaw członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej. Autorka analizuje obowiązujące regulacje Konstytucji RP z 1997 r. odnoszące się do spraw europejskich oraz projekty takich regulacji prawnych przedstawione w ramach projektów konstytucji złożonych w Komisji Konstytucyjnej Zgromadzenia Narodowego. Główną tezą tego rozdziału jest „ustalenie, iż zakres regulacji ustawy zasadniczej w tym zakresie oraz miejsce wspomnianych przepisów w systematyce konstytucji podporządkowany zostały konieczności poparcia projektu nowej ustawy zasadniczej w referendum”. (str. 11). Ponadto mgr Dorota Cisak omówiła treść projektów zmian konstytucji w zakresie spraw europejskich i dokonała analizy ich potencjalnego wpływu na funkcjonowanie państwa polskiego w strukturach UE.

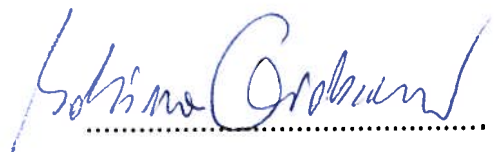
Rozdział piąty rozprawy doktorskiej „Wpływ traktatu z Lizbony na funkcjonowanie władzy wykonawczej ustawodawczej i sądowniczej w Polsce” stanowi rzeczowe omówienie wymogów prawnych zmian w polskim systemie prawnym, wynikających z aktualnych postanowień Traktatów o Unii Europejskiej i Ustanawiającego Wspólnotę Europejską. Doktorantka przeprowadziła szczegółową analizę procesu ratyfikacji Traktatu z Lizbony z punktu widzenia wymogów polskiej konstytucji. Ponadto Autorka scharakteryzowała wpływ członkostwa Polski w Unii Europejskiej na funkcjonowanie naczelných organów państwa, na system rządów oraz na relacje pomiędzy organami państwa. Istotnym elementem analizy przeprowadzonej w tym rozdziale jest kwestia współpracy Rady Ministrów z Sejmem i Senatem w procesie implementacji prawa UE, jako przejaw nowego rodzaju relacji między władzą wykonawczą a władzą ustawodawczą, będącą konsekwencją członkostwa Rzeczypospolitej Polskiej w Unii Europejskiej. Następnie Doktorantka przeanalizowała problemy związane z obowiązkiem notyfikacji, który to obowiązek nakłada na państwa członkowskie prawo Unii Europejskiej. Kolejne pytania badawcze, na które Pani mgr Dorota Cisak odpowiada dotyczą wpływu członkostwa w Unii Europejskiej na funkcjonowanie władz wykonawczej i sądowniczej, ze szczególnym uwzględnieniem zadań sądownictwa konstytucyjnego w tym zakresie.

Zakończenie stanowi syntetyczne podsumowanie rozważań prowadzonych w dysertacji doktorskiej. Doktorantka wskazuje konieczność i zakres przyszłych zmian w Konstytucji RP związanych z integracją europejską oraz potrzebę zamieszczenia osobnego rozdziału w ustawie zasadniczej poświęconego tym sprawom.

Pewien niedosyt pozostawia ilość komentarzy odautorskich, odnoszących się do analizowanej problematyki. Doktorantka nie formułuje w poszczególnych rozdziałach własnych wniosków, zwłaszcza krytycznych, odnoszących się do omawianych zagadnień. Właściwie opinie Autorki zostają ujawnione dopiero w „Zakończeniu”. Uważam to za mankament pracy. Naukowiec, także młody, nie powinien obawiać się wyrażania opinii.

Strona formalna rozprawy doktorskiej nie budzi zastrzeżeń. Autorka dokonała sumiennego opracowania edytorskiego tekstu. Ponadto stwierdzam, że język pracy jest poprawny, technika pisania tekstu naukowego opanowana w stopniu zadowalającym, a przypisy właściwe, zgodne z zasadami ich tworzenia.

Konkludując, stwierdzam, iż rozprawa doktorska autorstwa Pani magister Doroty Cisak pt.: „Konstytucyjne aspekty stosunków między Polską a Unią Europejską” spełnia wymagania przewidziane w art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003, Nr 65, poz. 595 ze zm.) i wnoszę o jej przyjęcie i dopuszczenie do dalszych etapów postępowania doktorskiego.



.....